

TÜRKİYE EKONOMİSİ

Prof.Dr. İlkey Dellal

Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü

DERS PLANI

- 1. hafta – Ders planının gözden geçirilmesi, Türkiye'nin dünyadaki yeri bazı parametrelerle irdelenmesi ve ekonomi ile ilgili bazı kavramların hatırlanması
- 2. hafta – Osmanlı İmparatorluğundan Türkiye Cumhuriyeti'ne
- 3. hafta– Türkiye Ekonomisinin Kaynakları-Türkiye'nin Doğal Kaynakları
- 4. hafta– Türkiye Ekonomisinin Kaynakları-Türkiye'nin Beşeri Kaynakları
- 5. hafta– Türkiye Ekonomisinin Kaynakları-Türkiye'nin Sermaye Kaynakları, Ekonomik Düzeni
- 6. hafta– Atatürk Dönemi: 1923-1938
- 7. hafta – 1930'lar ve Savaş yılları ve ödev teslimi
- 8. hafta –Ara Sınavı
- 9. hafta – Savaş sonrası dönem; 1950-1960 arası ekonomik ve toplumsal dönüşüm
- 10. hafta –1960 –1980 arası Planlı kalkınma dönemi; 1970'lerde Türkiye ve dünya ekonomisi
- 11. hafta – 24 Ocak 1980 Kararları ve Türkiye ekonomisindeki değişiklikler
- 12. hafta – 1980'li yılların dünya ekonomisindeki değişiklikler ve Türkiye'ye etkileri
- 13. hafta –1990'lı yıllar; Türkiye ekonomisinin dünya ekonomisindeki değişikliklerden etkilenmesi
- 14. hafta– 2000'li yıllar ve Rapor sunumları
- 15. hafta Dünya ekonomisi içerisinde Türkiye, krizler, yeni trendler
Türkiye ekonomisi ile ilgili güncel rakamların genel değerlendirmesi ve tartışılması

Ders geçme

- Başarı puanının elde edilmesi için
- bir ara sınav
- bir final sınavı
- bir dev
- bir rapordan hesaplanacaktır.

Bazı ekonomik göstergeler

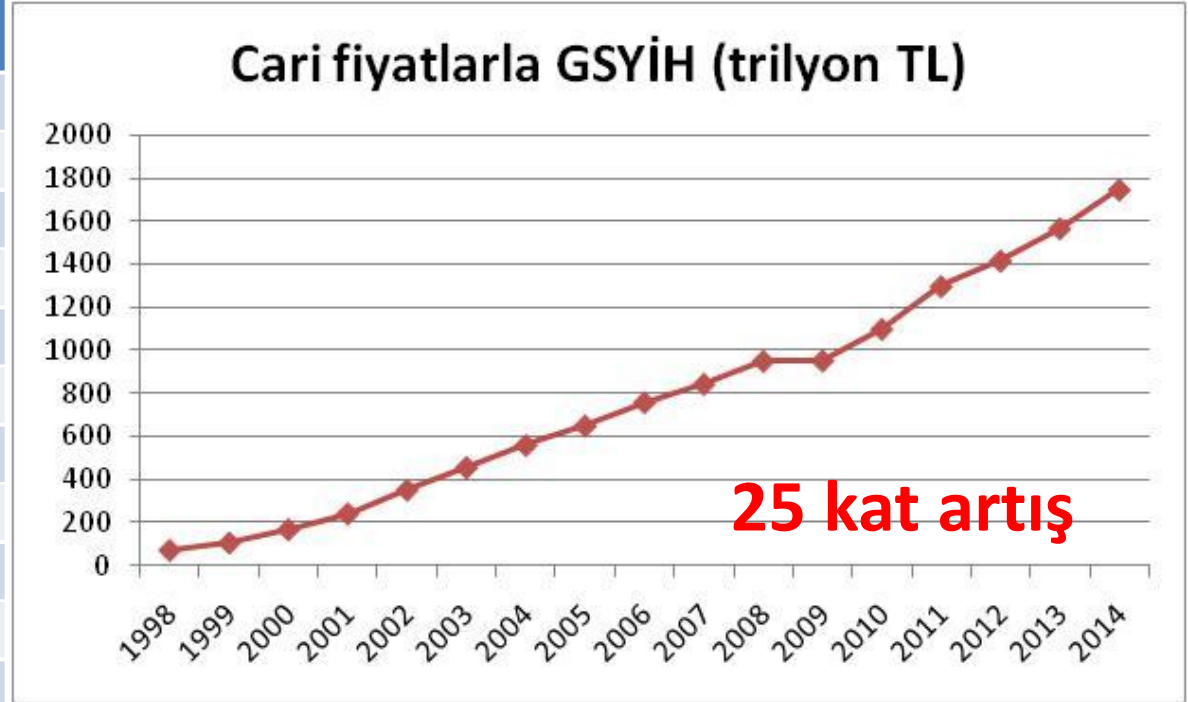
- Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH)
- Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH)
- Kişibaşı GSYH
- Büyüme oranı, Büyüme hızı, GSYH'da büyüme
- İstihdam
- İşsizlik
- Gelir Dağılımı
- Enflasyon
- Dış Ticaret

Ekonomik göstergeler

- **GSYH:** Bir ülkede belirli bir dönemde (genellikle bir yıl) üretilen nihai mal ve hizmetlerin toplam parasal değeridir.
 - 3 ana sektörden elde edilir :Tarım, Sanayi ve Hizmetler
- **Nominal (Cari fiyatlarla) GSYH:** Toplam değer, üretim dönemindeki fiyatlarla hesaplanır.

Türkiye’de cari fiyatlarla GSYH (1998-2014)

	Nominal GSYH (trilyon TL)
1998	70
1999	105
2000	167
2001	240
2002	350
2003	455
2004	559
2005	649
2006	758
2007	843
2008	951
2009	953
2010	1099
2011	1298
2012	1417
2013	1567
2014	1747

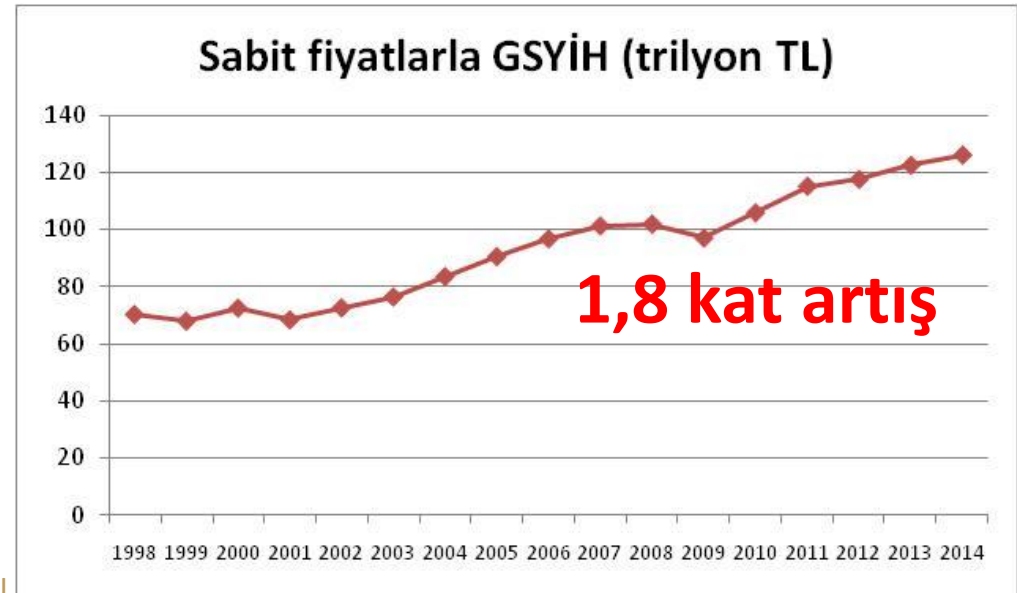
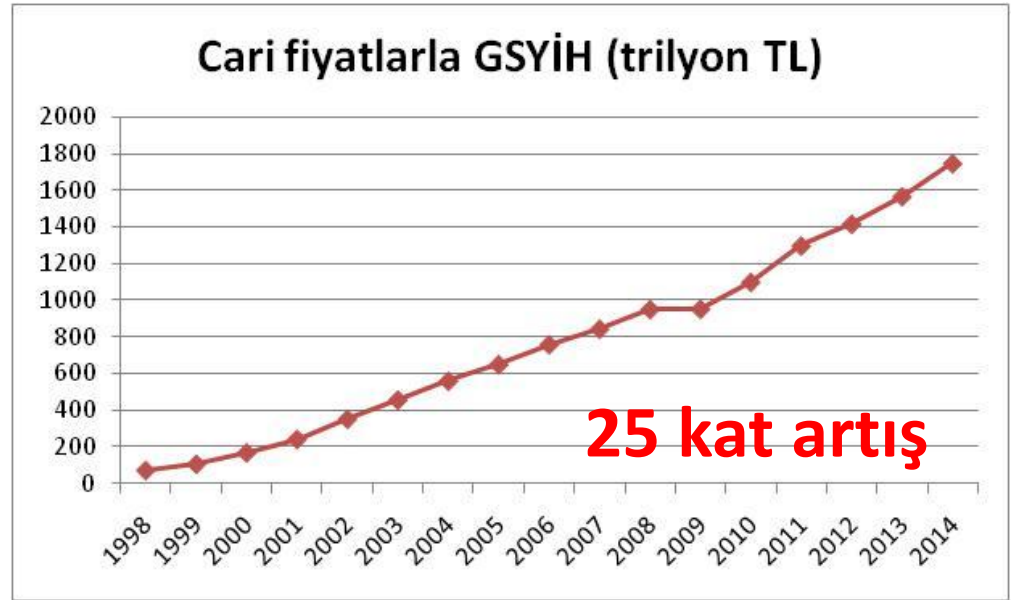

Ekonomik göstergeler

- **GSYH:** Bir ülkede belirli bir dönemde (genellikle bir yıl) üretilen nihai mal ve hizmetlerin toplam parasal değeridir.
 - 3 ana sektörden elde edilir :Tarım, Sanayi ve Hizmetler
- **Nominal (Cari fiyatlarla) GSYH:** Toplam değer, üretim dönemindeki fiyatlarla hesaplanır.
- **Reel (Sabit fiyatlarla) GSYH:** Temel alınan bir yılın fiyatlarıyla hesaplanır.

Türkiye'de GSYH (1998-2014)

	Nominal GSYH (trilyon TL)	Reel GSYH (trilyon TL) (1998=100)
1998	70	70
1999	105	68
2000	167	72
2001	240	68
2002	350	73
2003	455	76
2004	559	83
2005	649	90
2006	758	97
2007	843	101
2008	951	102
2009	953	97
2010	1099	106
2011	1298	115
2012	1417	118
2013	1567	123
2014	1747	126

Prof.Dr.İlkay DELL

Ekonomik göstergeler

- **GSYH:** Bir ülkede belirli bir dönemde (genellikle bir yıl) üretilen nihai mal ve hizmetlerin toplam parasal değeridir.
 - 3 ana sektörden elde edilir :Tarım, Sanayi ve Hizmetler
- **Nominal (Cari fiyatlarla) GSYH:** Toplam değer, üretim dönemindeki fiyatlarla hesaplanır.
- **Reel (Sabit fiyatlarla) GSYH:** Temel alınan bir yılın fiyatlarıyla hesaplanır.
- **Kişibaşına GSYH:** GSYH'nın nüfusa bölünmesiyle hesaplanır.

Türkiye’de Nominal, Reel (1998 yılı fiyatlarıyla) ve kişi başına GSYH, (1998-2014)

	Nominal GSYH (trilyon TL)	Reel GSYH (trilyon TL)	Nominal GSYH (milyar \$)	Kişi başına GSYH (ABD dolar)
1998	70	70	271	4338
1999	105	68	248	3907
2000	167	72	265	4129
2001	240	68	197	3019
2002	250	72	220	2492
2003	300	75	265	2650
2004	350	75	310	2750
2005	400	75	360	2860
2006	450	75	410	2970
2007	500	75	470	3147
2008	550	75	540	3344
2009	600	75	610	3561
2010	650	75	690	3803
2011	1298	115	774	10428
2012	1417	118	786	10459
2013	1567	123	823	10822
2014	1747	126	799	10390

**Türkiye’nin yıllık GSYH’sı yaklaşık 800 milyar \$,
kişibaşına GSYH’sı yaklaşık 10000 \$**

Ekonomik göstergeler

- **GSMH:** GSYİH, dış alem net faktör gelirleri denilen işçi dövizleri, kar transferleri, borç faizleri gibi gelir ya da giderlerin eklenmesiyle elde edilir.

$$\text{GSMH} = \text{GSYH} + \text{Dış alem net faktör gelirleri}$$

- **SMH:** GSMH'dan amortismanların çıkarılmasıyla elde edilir.

$$\text{SMH} = \text{GSMH} - \text{Amortismanlar}$$

- **MG:** SMH'dan hazineye giden dolaylı vergilerin çıkarılmasıyla hesaplanır.

$$\text{MG} = \text{SMH} - \text{Dolaylı vergiler}$$

Ekonomik göstergeler

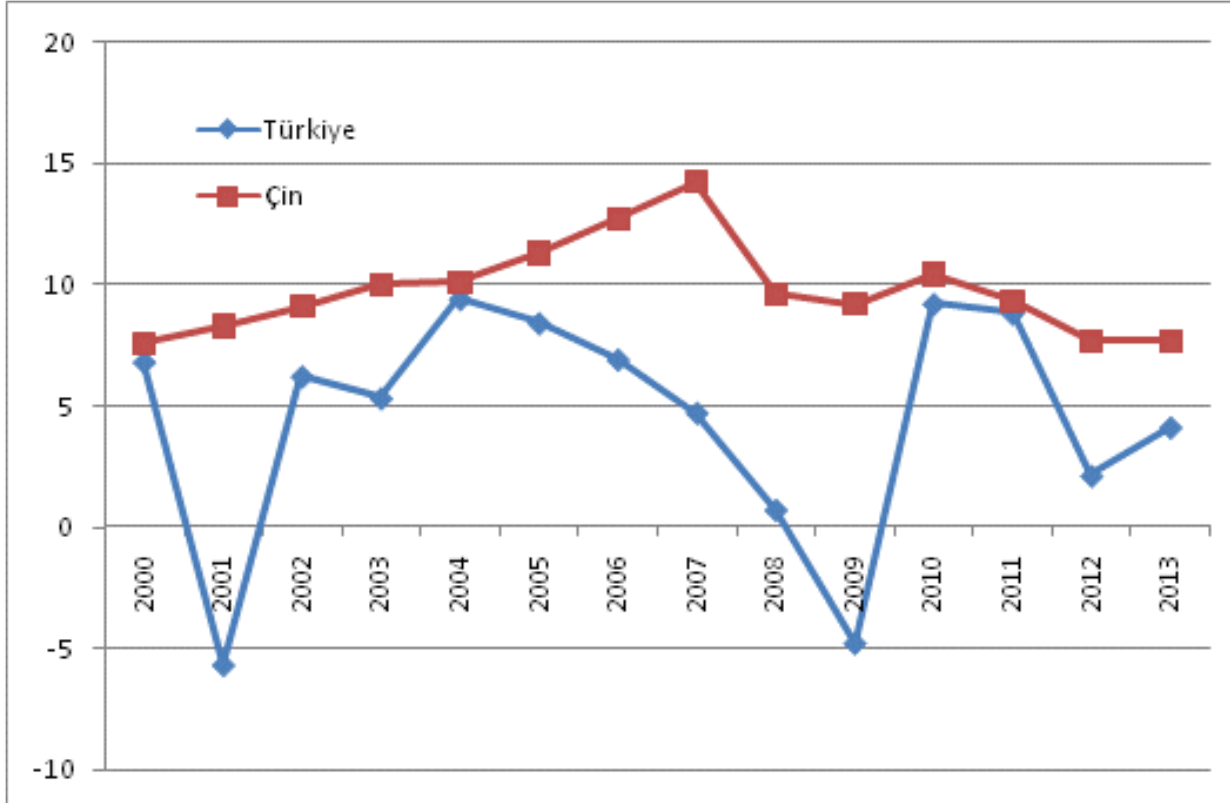
- **İstihdam:** Ülkedeki mevcut işgücünün ekonomik faaliyetler içerisinde sürekli biçimde çalıştırılması.
- **İşsizlik:** Çalışabilir olduğu halde çalışamayan veya bir işle ilişkisi devam etmeyen ve iş arayan nüfus
- **Enflasyon:** Tedavüldeki para miktarının üretim seviyesine ve mal arzına göre ölçüsüz bir artış göstermesi ve bu nedenle fiyatların hızla yükselmesidir.

Ekonomik göstergeler

- Makro ekonomik performans konusunda ölçütler:
 - Büyüme oranı (hızı): GSYH'nın bir önceki yıla göre oransal değişimi
 - İşsizlik oranı
 - Enflasyon oranı

Ekonomik göstergeler

Sabit Fiyatlarla GSYH yıllık değişim (%)

Yıl	Türkiye	Çin
2000	6,8	7,6
2001	-5,7	8,3
2002	6,2	9,1
2003	5,3	10
2004	9,4	10,1
2005	8,4	11,3
2006	6,9	12,7
2007	4,7	14,2
2008	0,7	9,6
2009	-4,8	9,2
2010	9,2	10,4
2011	8,8	9,3
2012	2,1	7,7
2013	4,1	7,7

Ekonomik göstergeler

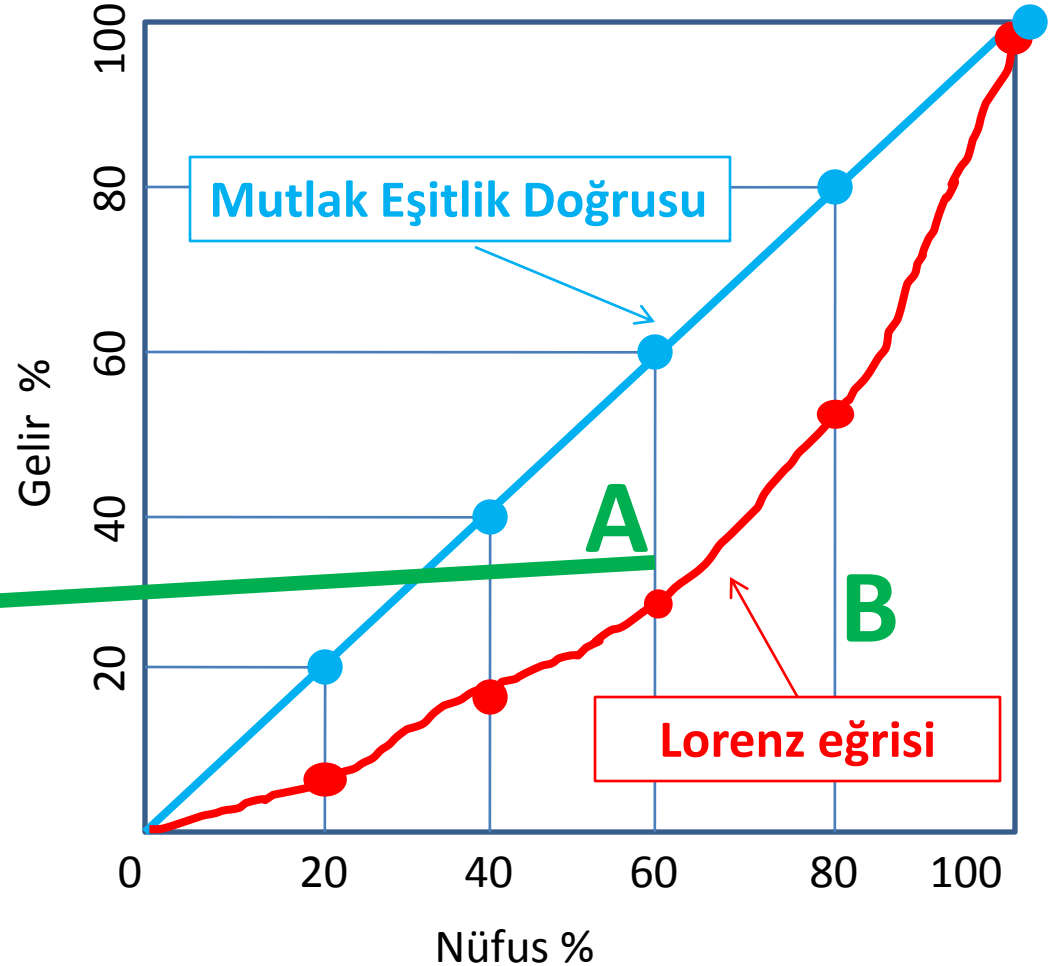
- **Gelir Dağılımı:** Bir ülkede belli bir dönemde yaratılan gelirin, kişiler, kişilerden oluşan gruplar ya da üretim faktörleri arasında dağılımıdır.
- **Fonksiyonel gelir dağılımı:** Faktörler arasında bölüşüm
- **Kişisel gelir dağılımı:** Toplumda yaşayan kişiler yada aile birimleri arasında bölüşümü
- **Sektörel gelir dağılımı:** Sektörler arasında bölüşüm
- **Gelir dağılımı nasıl ölçülür?**
 - Lorenz eğrisi
 - Gini oranı

Ekonomik göstergeler: Gelir Dağılımı

Lorenz eğrisi

Gini oranı: Mutlak eşitlik doğrusu ile Lorenz eğrisi arasında kalan alanın mutlak eşitlik doğrusu altında kalan üçgen alanına bölümü $=A/(A+B)$

– 0'a yaklaştıkça iyi, 1'e yaklaştıkça kötü dağılım

Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması Bölgesel Sonuçları, 2014

Daha önce Türkiye, kent, kırsal ve İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflaması (İBBS) 1. Düzey'e göre açıklanan Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırmasına ilişkin tahminler bu haber bülteni ile ilk defa İBBS 2. Düzey temelinde 26 bölge için verilmektedir. Gelir bilgilerinin referans dönemi bir önceki takvim yılı olan 2013'tür.

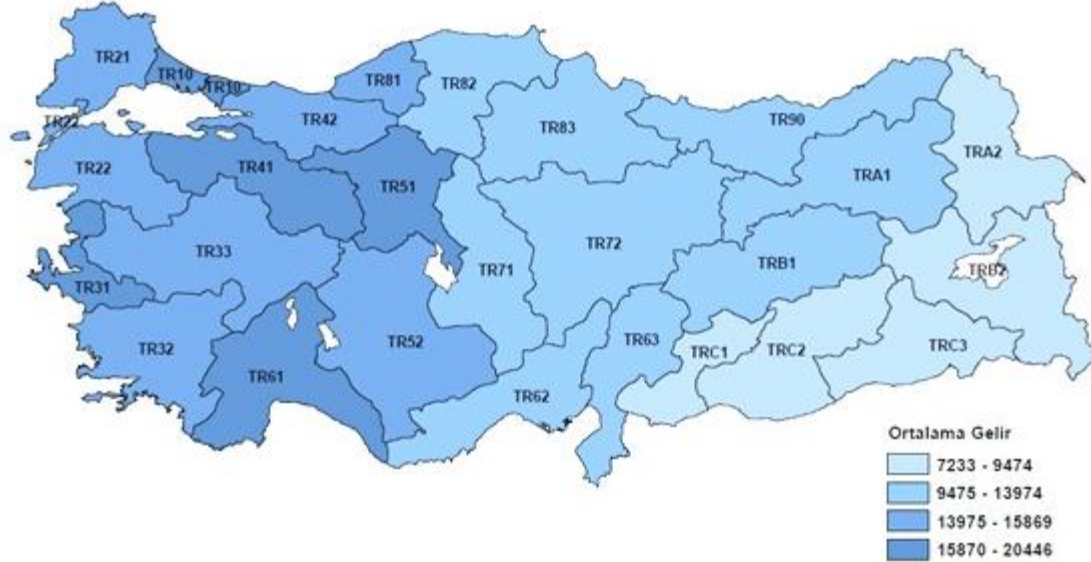
En yüksek gelir TR51 (Ankara) Bölgesine ait oldu

Türkiye'de ortalama yıllık eşdeğer hanehalkı kullanılabilir fert geliri 2014 yılında 14 bin 553 TL iken, İBBS 2. Düzey bölgeleri itibarıyla, TR51 (Ankara), 20 bin 446 TL ile ortalama yıllık eşdeğer hanehalkı kullanılabilir fert geliri en yüksek bölge oldu. Bu bölgeyi, 19 bin 62 TL ile TR10 (İstanbul) Bölgesi ve 16 bin 935 TL ile TR31 (İzmir) Bölgesi izledi.

rik

Ortalama yıllık eşdeğer hanehalkı kullanılabilir fert gelirinin en düşük olduğu bölgeler 7 bin 233 TL ile TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt), 7 bin 570 TL ile TRC2 (Şanlıurfa, Diyarbakır) ve 7 bin 901 TL ile TRB2 (Van, Muş, Bitlis, Hakkari) şeklinde sıralandı.

Eşdeğer ortalama hanehalkı kullanılabilir fert geliri, İBBS 2. Düzey, 2014

Gelir eşitsizliği en düşük bölge TR81 (Zonguldak, Karabük, Bartın) oldu

Gelir dağılımı eşitsizliği ölçütlerinden olan Gini katsayısı, sıfıra yaklaştıkça gelir dağılımında eşitliği, 1'e yaklaştıkça gelir dağılımında bozulmayı ifade etmektedir. Gini katsayısı Türkiye'de 2014 yılı itibarıyla 0,391 iken, bu değer en düşük olduğu bölgeler; 0,304 ile TR81 (Zonguldak, Karabük, Bartın) ve 0,308 ile TR21 (Tekirdağ, Edirne, Kırklareli) oldu.

Gini katsayısının en yüksek olduğu bölgeler ise 0,413 ile TRA1 (Erzurum, Erzincan, Bayburt) ve 0,412 ile TRC2 (Şanlıurfa, Diyarbakır) oldu.

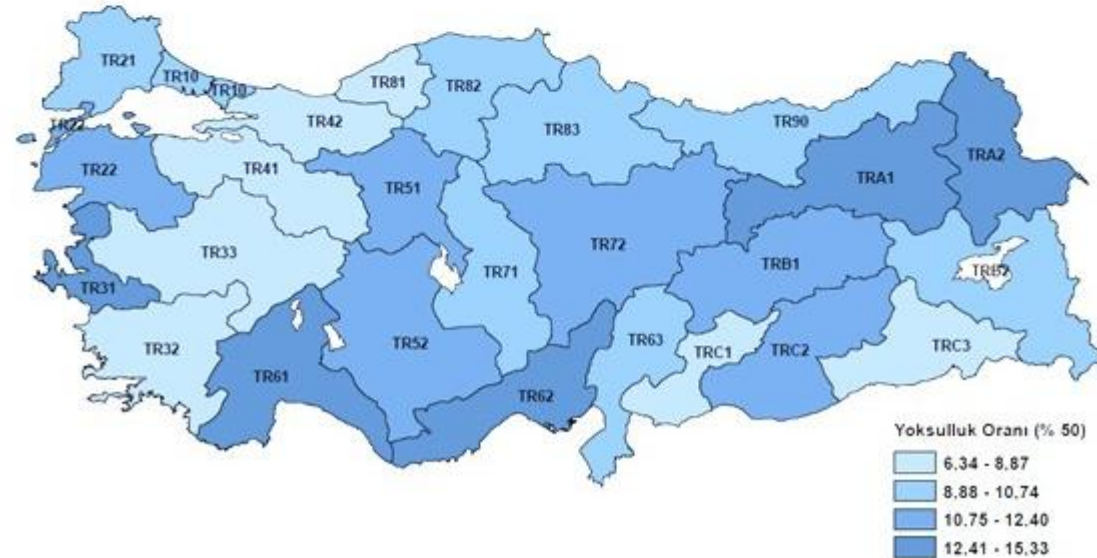
En yüksek gelire sahip %20'lik grubun gelirinin en düşük gelire sahip %20'lik grubun gelirine oranı şeklinde hesaplanan P80/P20 oranı Türkiye genelinde 7,4 iken, bu değer en düşük olduğu bölgeler 4,5 ile TR81 (Zonguldak, Karabük, Bartın), 4,6 ile TR82 (Kastamonu, Çankırı, Sinop) oldu.

Yoksulluk oranı en yüksek bölge TRA1 (Erzurum, Erzincan, Bayburt) oldu

Her bölge için eşdeğer hanehalkı kullanılabilir fert medyan gelirin %50'si temelinde hesaplanan yoksulluk sınırına göre, yoksulluk oranının en yüksek olduğu bölgeler; %15,3 ile TRA1 (Erzurum, Erzincan, Bayburt) ve %14,4 ile TR31 (İzmir) oldu.

Yoksulluk oranının en düşük olduğu bölgeler ise %6,3 ile TR81 (Zonguldak, Karabük, Bartın) ve %6,8 ile TR33 (Manisa, Afyon, Kütahya, Uşak) bölgeleri oldu.

Medyan gelirin %50'sine göre yoksulluk oranları, İBBS 2. Düzey, 2014

Ekonomik Sistemler

- **Kapitalizm:** Özel mülkiyete dayanan piyasa ekonomisi sistemi, ekonomik denge rekabet ve fiyat mekanizması yoluyla kendiliğinden oluşur.
- **Sosyalizm:** Kamu mülkiyetine dayanan ve ekonomik faaliyetlerin merkezi otorite tarafından belirlendiği ve yürütüldüğü ekonomik sistem
- **Karma ekonomi:** Kapitalist sistemin adaletsizliğe yol açtığı, sosyalist sisteminde özgürlükleri kısıtladığı ileri sürülerek toplumsal refahın artırılması için hem özel hem de kamu sermayesinin var olduğu sistem

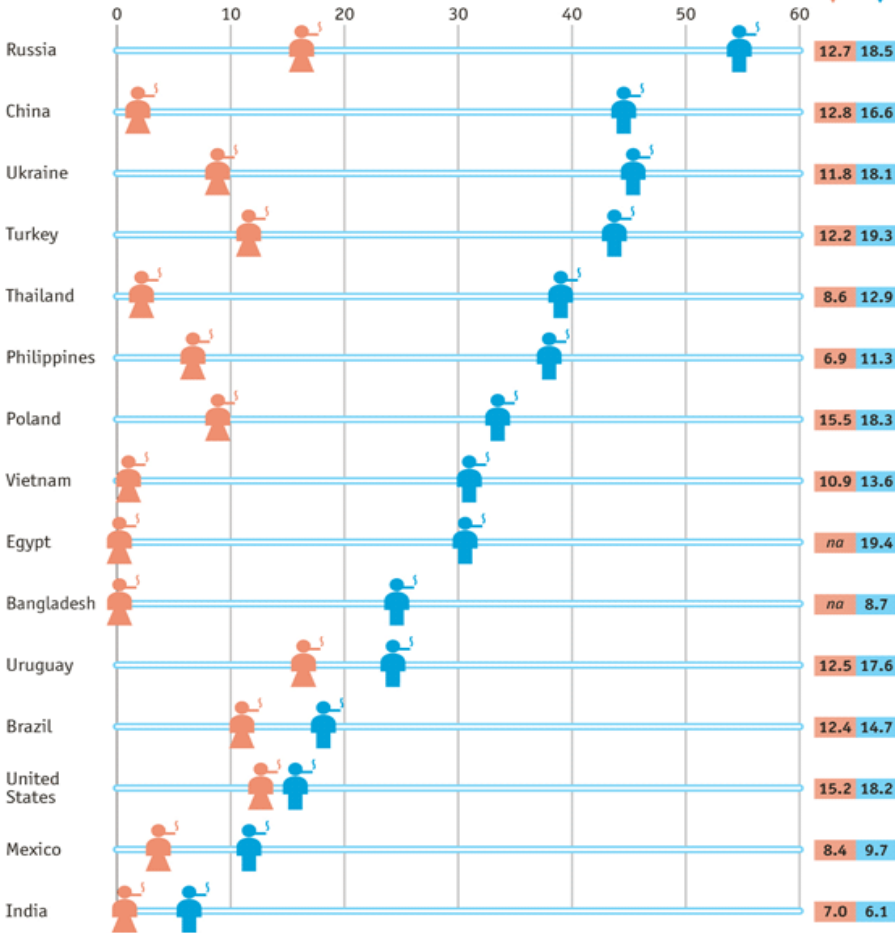
Sigara kullanımı

Cigarette use

% of adults* who smoke daily
2010 or latest

Average smoked
per day by:

women men

Source: The Lancet

*Aged 15 and over